COL·LEGI OFICIAL DE DOCTORS I LLICENCIATS EN FILOSOFIA I LLETRES I EN CIÈNCIES DE CATALUNYA

LOGOS MEDIA

MÀSTER DE MEDIACIÓ I GESTIÓ COL·LABORATIVA DE CONFLICTES

CONVIVÈNCIA una oportunitat

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

CONVIVÈNCIA una oportunitat

Dossier de producció del reportatge

d'Albert Arcas Pons

Reportatge "treball final de Màster" Vimeo

Reportatge "treball final de Màster" Youtube

Treball final de Màster de Mediació i gestió col·laborativa de conflictes

Tutora: Núria Villanueva

2017-2018

COL·LEGI OFICIAL DE DOCTORS
I LLICENCIATS EN FILOSOFIA I LLETRES
I EN CIÈNCIES DE CATALUNYA

LOGOS MEDIA

MÀSTER DE MEDIACIÓ I GESTIÓ COL·LABORATIVA DE CONFLICTES

CONVIVÈNCIA una oportunitat

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

MÀSTER DE MEDIACIÓ I GESTIÓ COL·LABORATIVA DE CONFLICTES

CONVIVÈNCIA una oportunitat

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

"Al principi de curs veus una muntanya i no la saps escalar però al final amb temps i maduresa saps el camí per escalar la muntanya. S'ha de dir que potser alguns alumnes s'acabarà el curs i encara no la saben escalar del tot, però almenys tindran un tros de camí fet. Continuar canviant i creixent com a professor ajuda als teus alumnes."

Verónica 2018

MÀSTER DE MEDIACIÓ I GESTIÓ COL·LABORATIVA DE CONFLICTES

CONVIVÈNCIA una oportunitat

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

Aquest treball és obra de Albert Arcas Pons aarcas4@xtec.cat i es comparteix amb llicència Creative Commons

Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual CC BY-NC-SA

Aquesta llicència permet a qualsevol persona mesclar, adaptar i construir a partir d'aquest treball sense finalitat comercial, sempre que se'n reconegui l'autoria i es mantingui la llicència en les noves creacions.

MÀSTER DE MEDIACIÓ I GESTIÓ COL·LABORATIVA DE CONFLICTES

CONVIVÈNCIA una oportunitat

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ **6**

SINOPSI **9**

NOTES DE DIRECCIÓ **10**

EL MARC TEÒRIC **14**

PROJECTE DE CONVIVÈNCIA 14

CONVIVÈNCIA: DE LA MEDIACIÓ ALS ENTORNS RESTAURATIUS 22

LES PREGUNTES QUE L'ARGUMENT PLANTEJA **34**

EXTRACTES DE LES CONVERSES AMB LES PROTAGONISTES **35**

JÚLIA ROCHE I ALBA ROVIRA
Alumnat Mediador Institut de Sant Pol de Mar 35

MANEL TOBIAS
Director i Coordinador Mediació jubilat Ins. Reguissol 38

MONTSERRAT PEDREROL
Directora Institut Can Periquet 41

MÒNICA ALBERTÍ
Especialista en Restaurativa. Formadora de formadors. 44

CONCLUSIONS **48**

REFERÈNCIES DOCUMENTALS **55**

MÀSTER DE MEDIACIÓ I GESTIÓ COL·LABORATIVA DE CONFLICTES

CONVIVÈNCIA una oportunitat

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

INTRODUCCIÓ

El Màster de Mediació i Gestió Col·laborativa de Conflictes ha repassat tot un marc d'aplicació de la gestió de conflictes a partir de tècniques centrades en la mediació. La participació de tants especialistes en la formació ha aportat un enriquiment no sempre evident però, sí que de calat profund pel que fa a visualització de les casuístiques generals i les vies d'intervenció.

Però per damunt d'aquest enriquiment de coneixement global, una bona part de l'aportació dels aprenentatges rebuts durant la formació, és en el canvi de visió personal del paradigma relacional actual. I aquest canvi ha actuat com a motor, aportant seguretat i capacitat crítica, tant en el qüestionament dels models de relació, però sobretot en els molts camins per la gestió de conflictes, camins que estan molt vinculats a la singularitat i habilitats de les persones.

Com molt cops s'ha repetit en boca de bona part del professorat del màster, hem d'aprendre a veure el conflicte com una oportunitat, i aquest ha estat el que ha succeït a l'hora de plantejar aquest treball.

Un treball que parteix d'un conflicte personal en la tasca professional com a coordinador de convivència amb l'objectiu centrat en conèixer a fons el sistema de mediació escolar. Aquesta primera idea ha entrat en conflicte, a partir del raonament i la investigació realitzada com a prèvia al treball,

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

amb l'experiència personal i amb un adonar-se'n que la qüestió de fons no es tractaria si el treball es limitava a la mediació.

Aquells debats personals per millorar la relació amb l'alumnat, la democratització real als centres, la necessitat d'evitar judicis i treballar amb i per les persones, el dubte d'una transformació real del món educatiu centrat actualment en els models, els continguts, els espais i mantenint el sistema relacional punitiu pràcticament intocable, m'han dut a fer aquest viatge.

Aquest treball es presenta amb una òptica fruit de les vivències personals que m'han aportat un xic d'experiència en els més de 20 anys en la docència, des monitor de lleure fins a professor de secundària i batxillerat, i que és d'on neixen els dilemes i qüestions plantejades.

Sóc un geòleg de titulació, interessat en l'estudi de les relacions socials i la resolució de conflictes, i passo gran part del meu temps recollint i impulsant idees per millorar la convivència i la inclusió arreu on he participat. Potser d'aquí surt la idea de proposar realitzar un petit documental com a treball final de màster.

I vull deixar escrit que he tingut una molt grata sorpresa veient l'evolució i dimensió del documental que presento, i que tan sols això ja m'ha omplert i satisfet l'objectiu d'haver iniciat ara fa un any el pas per realitzar el màster en Mediació i resolució col·laborativa de conflictes. No puc negar que el resultat d'aquest treball, m'ha omplert el buit que

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

m'havia deixat el dubte de saber què era la resolució col·laborativa de conflictes. Per tant, satisfacció personal realitzada, ara tan sols toca aconseguir que aquest treball audiovisual pugui arribar a satisfer a tothom que formi part d'alguna comunitat educativa.

La mediació com a eina per la resolució positiva i col·laborativa de conflictes, forma part d'una família de tècniques de creació d'entorns restauratius, molt desconegut encara al nostre sistema relacional, però altament estudiat i aplicat majoritàriament en sistemes educatius anglosaxons, provinent de la prèvia aplicació en el camp de la justícia a finals del segle passat, i en especial a l'àrea territorial de Nova Zelanda. Així doncs, les primeres lectures que havien de donar un camí a prendre al treball, van reconsiderar centrar-lo en la mediació per permetre així dibuixar aquest escenari dels Entorns Restauratius, molt més ampli i ric.

A partir del coneixement d'experts i d'exemples que s'estàn aplicant, aquest treball s'estructura en format guió documental per elaborar un curtmetratge documental, l'objectiu del qual és traçar un dibuix de com es treballen els conflictes al món educatiu i aportar un mapa de la potència de treballar a partir de crear Entorn Restauratius.

MÀSTER DE MEDIACIÓ I GESTIÓ COL·LABORATIVA DE CONFLICTES

CONVIVÈNCIA una oportunitat

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

SINOPSI

El món de l'ensenyament fa uns anys que està immers en un canvi molt significatiu. Currículum, metodología, espais,... són qüestionats, repensats i se'n proposen diverses actualitzacions als nous temps.

Però com a docent, per molt que em formo i em poso al dia, visc en un contrasentit veient allò que projectem i allò que acaba passant.

En un entorn educatiu, és clau el model de les relacions que s'hi estableixen per aconseguir una bona convivència, uns aprenentatges significatius a l'abast de tothom i una adequada gestió dels conflictes. Actualment aquest model d'ensenyament en procés de canvi s'està estructurant sobre una base de model punitiu, en general força jeràrquic i poc creient en la inclusió.

Quin paper hi pot jugar la comunitat educativa?

És una bona oportunitat el projecte de convivència que s'ha de tenir pel 2020 per promoure canvis culturals?

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

NOTES DE DIRECCIÓ

El model educatiu actual està vivint una transformació que mira d'actualitzar-lo en la societat actual.

Segons El Centre UNESCO de Catalunya, la transformació de l'escenari educatiu es realitza pel que fa a mètodes, el contingut i els espais d'aprenentatge. Però experts d'arreu porten temps plantejant, darrerament també al nostre territori, que aquest model suposarà un canvi de paradigma complet i exitós, si no tan sols es centra en aquests tres aspectes sinó que també en fa una actualització del sistema de les relacions humanes de la comunitat educativa.

Fa tres cursos, quan es va iniciar el projecte educatiu del centre on actualment treballo, vaig proposar iniciar un grup de mediació entre iguals. La proposta anava en la línia de muntar quelcom semblant al que ja havia participat del meu anterior centre de destí. El projecte va iniciar-se però no s'havien pensat les condicions de creixement i per diverses circumstàncies van fer que aquell projecte s'aturés.

Després d'estar un curs aturat, aquest any s'ha represès amb força a proposta de Direcció, generant un espai i temps de formació a partir d'una optativa per l'alumnat voluntari que en volgués formar part i també que formés part d'un grup mediador que seria qui s'encarregaria de les

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

mediacions. Aquest fet venia precedit de la proposta que em feien del càrrec de coordinador de convivència a l'Institut.

El març del 2017, el Departament d'Ensenyament publica una resolució que implica a tots els centres educatius haver de tenir consensuat i en funcionament el projecte de convivència al 2020.

Assabentat de la tasca de realitzar aquest projecte de convivència, i fruit de les formacions que estic realitzant en el moment (Formació docent per les comissions de convivència i Màster de mediació i gestió col·laborativa de conflictes), prenc consciència que no n'hi ha prou amb la mediació com a element per ajudar a gestionar els conflictes i que cal parlar de convivència en global. A l'hora de plantejar aquest treball, és important destacar que en un projecte de convivència, la tutoria és un dels elements claus per tal que aquest tingui èxit. Però també és cert que el Pla d'Acció Tutorial s'elabora en tots els centres i per tant en si mateix, no genera diferències en la convivència d'un o altre centre.

Així doncs, què és el que fa la diferència?

Així doncs, emprenc com a part de la meva tasca de coordinador la feina d'enriquir i obrir la mirada de l'equip de docents i Direcció, documentant altres experiències i metodologies que treballin des de i per la convivència. Una recerca que em porta a descobrir les pràctiques

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

restauratives, un conjunt d'eines entre les que es troba la mediació, popularitzada entre nosaltres des de fa vora 20 anys.

Les pràctiques restauratives focalitzades popularment en el treball a partir de preguntes, cercles, reunions que bàsicament en el món educatiu anglosaxó estan acompanyant a la mediació en la resolució positiva de conflictes amb un gran èxit, molt emprades en models educatius de països anglosaxons des de fa uns 20 anys, i que a casa nostra són pràcticament desconegudes. Però van un pas més enllà en atendre no tan sols els conflictes si no sobretot les relacions.

Aquest treball que neix fruit d'una necessitat real en trobar eines de millor de la convivència, no pretén tan sols quedar-se en la descoberta personal si no que busca compartir l'experiència, en benefici de la comunitat educativa. Al país hi ha milers de centres educatius i les dificultats que m'han arribat a mi, pot ser ben cert que sigui compartides per altres, per tant, d'aquí surt la idea de proposar projectar aquesta investigació en un petit documental.

Aquest documental no busca tan sols ser un altaveu informatiu, si no que neix amb la idea de fer pensar i aportar suficients elements contrastats a la comunitat educativa per acompanyar, el canvi estructural del model educatiu metodològic a partir de reforçar el canvi del model relacional.

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

Tan sols atenent aquests dos grans blocs, es podrà avançar i promoure que el canvi de paradigma educatiu sigui realment inclusiu, estigui a l'abast de tothom qui l'ha de gestionar i viure, i sigui per tant una realitat.

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

EL MARC TEÒRIC

PROJECTE DE CONVIVÈNCIA

El 17 de març de 2017 es va publicar la Resolució ENS/585/2017 que insta als centres educatius a tenir implementat el Projecte de convivència en el marc del seu Projecte educatiu, com a molt tard, el març de 2020, d'aquí just un curs i mig.

Aquest projecte ha de contenir les accions que el centre educatiu desenvolupa per capacitar a tota la comunitat educativa per a la convivència i la gestió positiva de conflictes. La resolució detalla que s'elabora a partir d'un aplicatiu informàtic que de la següent manera:

"Les accions que s'hi proposen poden ser abordades des de **tres nivells diferents: valors i actituds, resolució de conflictes i el marc organitzatiu**. Així mateix, aquestes accions han d'anar adreçades a la millora de la convivència en **tres àmbits diferents, aula, centre i entorn**, en el benentès que la permeabilitat entre aquests tres àmbits d'intervenció afavoreix la transferència d'aprenentatges, valors, actituds i hàbits relacionals."

Resolució ENS/585/2017, de 17 de març,

En els objectius del Projecte plantegen:

- Assegurar i garantir la participació, la implicació i el compromís de tota la comunitat escolar.
- Ajudar cada alumne a relacionar-se amb si mateix, amb els altres i amb el món.

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

- Potenciar l'equitat i el respecte a la diversitat de l'alumnat en un marc de valors compartits.
- Fomentar la mediació escolar i la cultura del diàleg com a eina bàsica en la gestió del conflicte.
- Fomentar una cultura de la pau i la no-violència, juntament amb els valors que fan possible preservar i enriquir la vida de totes les persones.

Els tres primers punts són més generals i s'acostumen a treballar a tots els centres dins el Pla d'Acció Tutorial (PAT) amb tot l'alumnat del Centre.

Els dos darrers punts que parlen de mediació escolar, cultura del diàleg per gestionar conflictes, cultura de la pau i la no-violència, ja no són generals en tots els centres, ni tampoc es treballen amb tot l'alumnat de forma organitzada en general, tot i que hi ha excepcions. Sí que es pot incloure part d'aquests valors de treball en alguns apartats d'algunes matèries o accions puntuals de centre com tallers, dinàmiques, … però no són treballats explícitament de forma global.

I cap destacar que van molt en la línia del que pot ser el treball en entorns restauratius, on es promouen els valors de la paraula i de l'escolta activa, del compromís amb les persones i les accions, de la convivència amb el conjunt de la comunitat educativa sense distincions,...

MÀSTER DE MEDIACIÓ I GESTIÓ COL·LABORATIVA DE CONFLICTES

CONVIVÈNCIA una oportunitat

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

En els primers passos de l'aplicatiu es planteja una definició de Convivència:

"Què entenem per convivència?

Entenem la convivència com la necessària relació amb un mateix, amb les altres persones i amb l'entorn, fonamentada en la dignitat humana i el respecte als Drets Humans."

Aplicatiu Projecte de Convivència

Una definició d'allò més àmplia i que dona marge a projectar una gran diversitat de mesures que ajudin a la promoció de la convivència. Si bé és cert però que el projecte també ha d'incloure:

"...les mesures i actuacions d'intervenció educativa aplicables en el cas d'incompliment de les normes d'organització i funcionaments del centre i d'acord amb la normativa vigent."

En aquest aspecte, és interessant parar-se a reflexionar en el detall que planteja el text quan fa servir el terme d'**intervenció educativa**, perquè obre la porta novament a repensar si el sistema punitiu aporta elements per aquesta intervenció educativa. Bé, una qüestió que el treball, en veu dels experts entrevistats, mirarà d'aportar-hi llum.

En l'apartat 1 del projecte de convivència es detalla l'aparta de Valors i actituds que ha de contemplar el projecte.

Coeducació

Educació intercultural

Educació per la pau

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

Educació socioemocional

Educar en el respecte

Educar en la gestió positiva dels conflictes

Educar en l'esforç i la responsabilitat

Inclusió

El detallar tots aquests aspectes de l'educació que de forma explícita s'han d'incloure en el projecte de convivència, obre de nou les portes a una oportunitat per un treball que va més enllà del punitiu i que promou el respecte i la responsabilitat. Cap destacar que en tot, s'utilitza la paraula "educació" i que si s'ha de treballar en aquest aspecte, la Direcció del Centre i la Comissió de Convivència (formada per tots els agents de la comunitat educativa) ha de tenir formació en aquest aspecte i pel si ha d'arribar a tot l'alumnat, es pot fer extensible a tot el professorat.

En l'apartat 2 del projecte de convivència es parla de Resolució de conflictes a partir de diferents temes escollits:

- **Absentisme** (Planteja accions d'inclusivitat a nivell de l'entorn, família i alumnat)
- **Conflictes greus** (Contemplats en la Llei 12/2009, de 10 juliol, d'educació i planteja accions a nivell d'entorn, família i alumnat)

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

- **Conflictes lleus** (En aquest apartat hi ha una bona part d'accions a prendre per part de tots els membres de la comunitat educativa i es considera interessant entrar a visualitzar-ne alguns detalls.)

  A nivell d'aula

  - Treballem amb l'alumnat la prevenció dels conflictes a l'aula.
  - Desenvolupem, en el marc de l'acció tutorial, actuacions concretes perquè l'alumnat gestioni els seus conflictes de manera positiva.
  - Detectem els conflictes que es donen a l'aula.
  - Intervenim de forma ràpida i efectiva davant qualsevol conflicte.
  - Disposem d'estratègies concretes per implicar l'alumnat en la gestió i resolució de conflictes en l'àmbit de l'aula.
  - Analitzem els conflictes d'aula per tal de fomentar l'autoaprenentatge.
  - Potenciem les xarxes de suport entre l'alumnat de l'aula per gestionar positivament els conflictes entre iguals.
  - Utilitzem la mediació per a la gestió positiva dels conflictes.
  - Disposem d'estratègies concretes per implicar el professorat en la gestió i resolució de conflictes en l'àmbit de l'aula.

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

- Disposem d'estratègies concretes per implicar les famílies en la gestió i resolució de conflictes en l'àmbit de l'aula.

En aquest aspecte es vol destacar que des del PAT i en el dia a dia de les aules, és on es demana incidència en aportar estratègies a l'alumnat en la gestió i resolució de conflictes. En aquest sentit es promouen les xarxes de suport entre l'alumnat per gestionar positivament els conflictes, i que també s'utilitza la mediació.

També detalla que cal aportar des del centre estratègies concretes per implicar el professorat i famílies en la gestió i resolució de conflictes en l'àmbit de l'aula. Per tant, obra una porta a resoldre els conflictes comunitàriament i no a títol individual.

A nivell de Centre

- Sensibilitzem el claustre en la necessitat i el compromís, davant els conflictes lleus, d'implementar estratègies de gestió i resolució positiva dels conflictes.
- Incorporem la gestió positiva dels conflictes en els documents del centre.
- Recollim en les NOFC com gestionar i resoldre els conflictes de manera positiva.

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

- Disposem de protocols, circuits i una estructura organitzativa que faciliten la gestió i resolució dels conflictes al centre.
- Disposem d'un servei de mediació escolar.
- Formem la comunitat educativa en tècniques i destreses de gestió i resolució positiva de conflictes.
- Recollim i divulguem les bones pràctiques en la relació a la gestió positiva dels conflictes i la mediació
- Avaluem el funcionament dels processos d'intervenció i resolució dels conflictes i ho recollim en la memòria anual del centre.

Destacar que es parla de formació a la comunitat educativa (alumnat, docents, PAS, serveis, famílies,...) en tècniques i destreses de gestió i resolució positiva de conflictes, cosa que permet un projecte educatiu vinculat a l'entorn i promovent amb tota la comunitat la convivència.

És important també el fet que destaqui l'avaluació dels processos d'intervenció i que quedin recollits en la memòria. En aquest redactat del projecte no es descriu quin és l'objectiu d'aquesta avaluació, però en el treball documental sí que detallen els experts que la recollida de dades, aporta un factor necessari per veure quina implicació tenen les accions preses a nivell pràctic (índex de conflictivitat, resultats acadèmics, percepcions de convivència,...).

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

A nivell d'entorn

- Impliquem les famílies en la gestió i resolució dels conflictes lleus dels seus fills i filles.
- Ens coordinem amb altres centres per intercanviar experiències i pràctiques sobre la gestió i la resolució de conflictes lleus.
- Ens coordinem amb les administracions locals per detectar, analitzar i donar resposta als conflictes lleus que es donen a l'entorn dels centres educatius.
- Ens coordinem amb les entitats esportives, culturals i de lleure de l'entorn escolar per promoure l'aplicació d'estratègies de gestió i resolució positiva dels conflictes.

La coordinació amb tots els agents implicats en l'educació de l'entorn, és clau per fer comunitat.

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

CONVIVÈNCIA: DE LA MEDIACIÓ ALS ENTORNS RESTAURATIUS

A l'hora de contextualitzar el que ha estat el tractament de la convivència als centres escolars, ho podem fer partint de dos aspectes que van en paral·lel. Per una banda, s'ha de tenir present tota la normativa en matèria de convivència educativa vigent i per altra banda les diferents iniciatives que es van produint als centres d'ensenyament.

Al sistema educatiu Espanyol, es comença a plantejar la mediació com a sistema per ajudar a resoldre els conflictes durant la dècada que va del 1990 al 2000. Aquesta iniciativa s'emmarca dins un sistema tradicionalment punitiu, de normativa i jerarquia molt marcades. Viana-Orta Maria Isabel (2014) mostra una síntesi de com s'ha treballat la mediació escolar des del Departament d'Educació Comparada i Història de la Educació de la Universitat de València.

Viana (2014) contextualitza l'evolució de la mediació escolar a partir dels plans i programes que s'han anat creant. Documenta els primers programes de mediació escolar a la década dels anys noranta, iniciant-se al País Basc l'any 1993 i seguint a Catalunya l'any 1996 i les altres comunitats autònomes.

MÀSTER DE MEDIACIÓ I GESTIÓ COL·LABORATIVA DE CONFLICTES

CONVIVÈNCIA una oportunitat

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

En la convenció de les Nacions Unides de l'any 1997 es fa èmfasi de la proclamació de l'any 2000 com Any Internacional de la Cultura de la Pau i el Decenni Internacional d'una cultura de pau i no violència pels nens del món, 2001-2010. I en els successius comunicats de Nacions Unides, encoratja a treballar des de les escoles, mitjans de comunicació, governs, organitzacions no governamentals a promoure aquesta cultura de pau.

I és a partir d'aquest marc que des de l'any 2004 a Espanya, s'estableixen diversos observatoris de la convivència que Rivas, 2011 descriu així:

"Los observatorios y foros de convivencia.

Desde el año 2004, pero muy especialmente entre los años 2006 y 2007, se han creado distintos "Observatorios de Convivencia" en la mayoría de Comunidades Autónomas. Estos organismos asumen funciones parecidas, pero con cierta diversidad al poner mayor o menor énfasis en las distintas facetas. Como características generales cabría atribuirles la coordinación, la consulta, el análisis y la evaluación del estado de la convivencia escolar, para desde este conocimiento fomentar su mejora, organizar actividades preventivas o de difusión de buenas prácticas y publicar documentos e instrumentos que contribuyan tanto a la comprensión general de todos los fenómenos asociados a la convivencia escolar, como a las aplicaciones y soluciones prácticas en las aulas."

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

Això porta a l'aprovació de la Llei 27/2005, de 30 de novembre, de foment de l'educació i cultura de pau, incloent la necessitat de formar persones en tècniques de resolució de conflictes, negociació i mediació.

Segons cita Rivas 2014, el 14 de gener de l'any 2009 es publica una ordre a nivell de l'Estat que contenia mesures d'ajut i reconeixement al professorat que treballa per promoure la cultura de pau. Segons cita Rivas 2014:

"Una Orden de 14 de enero de 2009 contenía las medidas de apoyo y reconocimiento al profesorado que realizara proyectos de investigación e innovación educativa y elaborara materiales curriculares o recursos didácticos entre los que se incluía la mejora de la convivencia a través de distintos ámbitos: el aprendizaje de la ciudadanía democrática y los valores compartidos, la enseñanza de habilidades sociales y comunicativas con la formación en estrategias de mediación y regulación de conflictos, los planes de prevención de la violencia mediante el aprendizaje cooperativo, de los derechos humanos y la tolerancia, y en general todas las actuaciones relacionadas con la cultura de paz. "

Viana (2014) explica que es posa en marxa el "Plan Director para la Convivencia y la Seguridad Escolar" que, reconeix la mediació com a

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

mecanisme de prevenció de violència en l'àmbit educatiu. I per últim conclou que el document "Propuestas para un Pacto Social y Político por la Educación", inclou entre els objectius de l'educació per la dècada 2010-2020, la mediació escolar amb recolzament i promoció.

En aquest sentit, Viana 2014 planteja la sorpresa que dues de les comunitats educatives pioneres en aplicació de programes de mediació a l'estat espanyol com són el País Basc i Madrid, no es refereixin a la mediació escolar de forma expressa en cap document institucional, tot i que sí que els centres educatius la utilitzen i la gestionen equips específics.

L'any 2006, el DOGC publica el DECRET 279/2006, de 4 de juliol, sobre drets i deures de l'alumnat i regulació de la convivència en els centres educatius no universitaris de Catalunya. Aquest decret recull la voluntat de potenciar la resolució pacífica de conflictes mitjançant la mediació, posant d'exemple l'efectivitat que aquesta ha tingut en els àmbits del dret i convivència social. En aquest sentit, incorpora textualment la mediació com a procés educatiu per a la gestió de determinats conflictes de convivència.

En el seu article 1, cita que regula els drets i deures de l'alumnat, les

normes de convivència, les de la mediació com a procés educatiu de gestió de conflictes i del règim disciplinari.

Així doncs, seguim en un paradigma punitiu, i s'incorpora oficialment la mediació com a mètode de gestió de conflictes, després d'uns anys d'iniciatives educatives que ja havien començat a dur-la a la pràctica.

A l'article 6 planteja que s'ha de constituir una comissió de convivència amb la finalitat de garantir una aplicació correcta del Decret i col·laborar en la planificació de mesures preventives i en la mediació escolar.

És en el títol 3 del Decret que es parla de la Mediació per definir-ne els àmbits de la funció que l'ocupen.

Títol 3

De la mediació escolar com a procés educatiu de gestió de conflictes

Capítol 1

Àmbit i principis bàsics

Article 23

Definició

La mediació escolar és un mètode de resolució de conflictes mitjançant la intervenció d'una tercera persona, amb formació específica i imparcial, amb l'objecte d'ajudar les parts a obtenir per elles mateixes un acord satisfactori.

Article 24

Principis de la mediació escolar

La mediació escolar regulada en aquest títol es basa en els principis següents:

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

a) La voluntarietat, segons la qual les persones implicades en el conflicte són lliures d'acollir-se o no a la mediació, i també de desistir-ne en qualsevol moment del procés.

b) La imparcialitat de la persona mediadora que ha d'ajudar els participants a assolir l'acord pertinent sense imposar cap solució ni mesura concreta ni prendre-hi part. La persona mediadora no pot tenir cap relació directa amb els fets que han originat el conflicte.

c) La confidencialitat, que obliga els participants en el procés a no revelar a persones alienes la informació confidencial que obtinguin, llevat dels casos previstos a la normativa vigent.

d) El caràcter personalíssim, que suposa que les persones que prenen part en el procés de mediació han d'assistir personalment a les reunions de mediació, sense que es puguin valer de representants o intermediaris.

La definició de la mediació com a mètode de resolució de conflictes, obre les portes a pensar que no és l'únic, malgrat no se'n promocionen d'altres de forma explícita en aquest apartat. En aquest cas, tant la definició com els principis de la mediació escolar, són els punts bàsics de la mediació general.

En l'article 25 es defineixen els àmbits d'aplicació amb un redactat que pot donar peu a més debat.

Article 25

Àmbit d'aplicació

25.1 El procés de mediació pot utilitzar-se com a estratègia preventiva en la gestió de conflictes entre membres de la comunitat escolar, encara que no estiguin tipificats com a conductes contràries o greument perjudicials per a la convivència en el centre.

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

En aquesta ocasió es planteja que la mediació pot utilitzar-se com a estratègia preventiva, entenent-se com a actuació prèvia al conflicte. En aquesta ocasió es pot afirmar que s'atribueixen capacitats de crear comunitat a una tècnica de resolució de conflictes que està força limitada a la resolució d'un conflicte molt concret.

És important destacar que aleshores ja es treballava en entorns restauratius a gran part dels països anglosaxons. Austràlia n'havia estat pionera, aplicant els treballs realitzats en justícia restaurativa a Nova Zelanda a finals del segle XX. I a Europa, concretament al Regne Unit, Belinda Hopkins l'abril de l'any 2006 presentava la seva tesi doctoral centrada en els estudis realitzats durant 5-6 anys en l'aplicació de les pràctiques restauratives en l'entorn escolar. Aquest treball aporta un treball experimental molt complet, amb resultats molt positius i engrescadors pels docents, i amb múltiples conclusions i consells d'aplicació de tècniques restauratives als centres educatius per promoure la bona convivència en un entorn restauratiu. Els coneixements que aporta Hopkins 2016 es centraven en la necessitat de canvi de cultura de les organitzacions, en el recolzament entre els diferents centres i en compartir experiències i recursos. Hopkins 2016

També es planteja la mediació com a estratègia de reparació o de reconciliació.

25.3 Es pot oferir la mediació com a estratègia de reparació o de reconciliació, un cop aplicada una mesura correctora o una sanció, per tal de restablir la confiança entre les persones i proporcionar nous elements de resposta en situacions semblants que es puguin produir.

En aquesta ocasió es parla de reparació cosa que lligaria amb el que més s'ajusta a la funció de la mediació com a eina dins les diferents possibilitats restauratives. I és interessant fixar-se que arriba a plantejar la mediació com a estratègia de reparació o de reconciliació, un cop aplicada una mesura correctora o una sanció. Tot i que deixa clar que estem treballant des d'un paradigma punitiu quan parla de sancions, i que el Títol 4 del Decret en desenvolupa el règim disciplinari, sí que obra la porta a l'alternativa d'una mesura correctora i això podria vincular-se com una porta oberta a l'aplicació dins el Projecte de Centre d'un model de convivència basat en un entorn restauratiu, tot i que en cap moment ho proposa el Decret 2006, ni posteriors decrets.

Aquest impuls legislatiu que rep la mediació escolar en el període 2000-2020 a partir de la publicació del Decret del 2006, provoca un primer creixement de la mediació en els Centres Educatius durant els primers anys però també hi ha un cert estancament i fins i tot davallada

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

en alguns centres, segons citen tots els professionals entrevistats en el documental.

Entre els diferents arguments que ho poden justificar es planteja per una banda, la personalització del model de resolució de conflictes tan sols en alguns membres de la comunitat, no en tots els que en formen part. Això provoca que es responsabilitza aquesta entitat mediadora a participar de la resolució dels conflictes i eximeix en gran part la responsabilitat a la resta de comunitat.

Un altre motiu que es planteja és que la mobilitat del professorat responsable, fa que quan es confereix el muntatge del servei de mediació al centre a un responsable, en cas que aquest marxi, pot suposar que aquest espai no l'ocupi cap altre docent. Això fa que no sigui una estructura transversal i caràcter institucional en tots els centres. Un model que ha pogut revertir aquest argument és l'institut Montgròs de St. Pere de Ribes, que fa uns 6 anys que promou la mediació entre iguals. En aquest temps ha aconseguit dotar-la d'un prestigi i caràcter institucional exemplar per tota la comunitat educativa a la que ofereix servei.

En els seu blog inicial i en el vídeo que hi tenen compartit, es documenten els inicis del grup de mediació, es mostren els aprenentatges adquirits i l'alumnat es planteja la projecció de futur, tot per arribar a oferir un bon servei. Això i el valor que dins la comunitat se li dona, fa que es consideri

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

una institució dins el mateix centre i amb dotació de valor per part de tots els membres de la comunitat.

Així doncs es pot seguir aquesta doble via funcional i de normativa de l'aplicació de la mediació dels centres educatius. Els exemples fan palès que la no existència d'aquestes darreres, no atura el tarannà dels projectes educatius de centre, que segueixen proposant i treballant en la mediació.

Aquesta metodologia de treball en entorns restauratius va ser recollida en la tesi doctoral de Mònica Albertí 2015 i actualment s'està aplicant en alguns centres educatius, un d'ells motiu directe del documental, Can Periquet.

La seva experiència s'inicia de la mà de Mª Carme Boqué, que durant anys ha encapçalat la formació de docents en mediació escolar i que disposa diverses publicacions referents de l'àmbit de la mediació.

Però ha estat Belinda Siâ Hopkins una de les persones referents en quant al treball en entorns restauratius.

Hopkins l'abril del 2006 a la universitat de Reading realitza la primera tesi doctoral en veure com s'implementa un enfocament restauratiu de la conducta i la gestió de relacions a les escoles. Aquesta tesi es centra en la implementació dels principis, les eines i les pràctiques de la justicia

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

restaurativa a l'ensenyament. Hopkins assenyala Austràlia com a pioners en la consideració l'escola com un entorn on aplicar els coneixements de la justícia restaurativa. De fet, va ser a Nova Zelanda on es focalitzen els primers passos en aplicar la justícia restaurativa.

La tesi parteix d'una vivència personal com a docent, sense preparació per la resolució de conflictes. La idea de treballar en un entorn més democràtic la feia entrar en conflicte perquè es trobava treballant a la defensiva, aplicant sancions,... Això la va portar a formar-se per aprendre habilitats personals per resolució de conflictes, mediació, facilitadora de cercles,... al Leap Confronting Conflict.

Aplicant el que havia après a nivell personal a l'escola va veure el poder que tenia aquells aprenentatges i va passar a dedicar-se a la formació d'aquestes habilitats.

Un dels propòsits que es planteja a les organitzacions on treballa és el canvi de cultura, un dels aspectes claus per tenir bons resultats.

Hopkins 2006, planteja a nivel escolar 3 recomanacions com a conclusions del seu estudi:

-Establir un grup director que representi tots els àmbits de la comunitat educativa. Això permet que es pugui fer un seguiment del projecte i que atén que ningú es vegi ofegat en aquesta empresa.

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

-Assegurar que la iniciativa restauradora forma part del projecte de centre, i està relacionada amb les altres iniciatives del mateix centre.

-Encoratjar la creació de xarxa entre escoles per compartir informació, experiència i també assistència de facilitadors.

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

LES PREGUNTES QUE L'ARGUMENT PLANTEJA

PREGUNTA GENÈRICA

Allò que han conegut, l'experiència que han adquirit en el camp de l'ensenyament, els ha portat a veure que de debò, es pot superar el paradigma relacional actual i aconseguir una convivència que promogui la cultura de pau?

PREGUNTES CONCRETES?

Com entenen la convivència?

Com han participat en la resolució de conflictes?

La mediació ajuda a la resolució de conflictes?

Quina percepció tenen del sistema punitiu?

Com se supera el sistema punitiu?

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

EXTRACTES DE LES CONVERSES AMB LES PROTAGONISTES

JÚLIA ROCHE I ALBA ROVIRA

Alumnat Mediador Institut de Sant Pol de Mar

Convivència és un entorn on tothom se sent a gust i part , sense exclusió, respectat, escoltat.

Per una bona convivència cal que els altres et respectin i t'escoltin. Quan ens referim als altres, pensem en la classe, part del grup, però també en la ciutadania, el poble, …

En el grup cal que estigui cohesionat, comode amb els altres. Cal respectar i fer que tothom se senti del mateix grup, sempre cal la confiança, incloure, no excloure.

Però això no es fa gaire en una classe.

Hi ha gent que és fàcil que inclogui i d'altres que ja tenen el seu grup fet i tancat.

Quan hi ha un conflicte es trenquen els engranatges. La mediació és un ajut a inclòure. Cal recolzament per aquestes persones, però cal que les parts tinguin ganes de resoldre el conflicte i que compleixin l'acordat.

Algunes mediacions han funcionat i d'altres s'han trencat.

Ens cal millorar la comunicació, donar a conèixer l'eina. I també ens cal millorar la forma de fer la mediació.

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

Ens hem trobat que ens hem hagut de saltar classes per fer les mediacions, o fer-ho a l'hora del pati i fins i tot que l'espai de mediació molt sovint estava ocupat per altres temes i no podem mediar.

Mediar ens ha fet sentir bé, hem après coses personals i socials.

Hem arribat a la mediació per interès personal.

Caldria fer una assignatura tothom en comptes d'una optativa.

S'ha de fer mediació entre iguals, perquè un professor té una autoritat més que els alumnes.

La jerarquia ajuda a la bona convivència? Tu no pots manar a un altre alumne. El professor sempre mana. A tots els grups sempre n'hi haun que mana. El professor és el que posa ordre. El professor ha de posar ordre… Bé, ho hauriem de fer entre tots… Ja hi hauria d'haver ordre… una classe no és un zoo. Actualment no ho vivim així. Si no hi ha convivència, cohesió… tot falla i la classe està més desmadrada.

El sistema ens l'hem trobat muntat així, des de infantil sempre hi ha algú que et mana, sempre un superior.

L'adult t'acompanya i mana. Hi ha d'haver jerarquia i càstigs perquè si no es barallarien per estar en un lloc superior els alumnes. En un grup d'amigues sempre n'hi ha una que mana.

Jo crec que un professor ho tallaria ràpid, castigats i punto, abans de parlar-ho i solucionar-ho.

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

El càstig… no el veig com un càstig, la gent que s'ha endut un bon càstig estan sempre al mateix punt, no baixen.

Sortir de la normalitat, costa.

Com més coneguin la mediació, menys càstigs hi haurà.

Les persones se salten les regles perquè no els agrada la normalitat, no els cau bé una persona, però no es donen compte que afecten a tots els demés, afecten a la convivència.

Una sanció fa que algunes persones es responsabilitzin, però hi ha gent que no pensa en la classe.

Si un centre no te càstigs, ha de ser un centre molt cohesionat.

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

MANEL TOBIAS

Director i Coordinador Mediació jubilat Ins. Reguissol

Vam començar la mediació al Centre al voltant de l'any 2003, a partir d'una formació del Departament on es formaven docents, famílies, PAS. L'alumnat rebia una formació al centre. Com que no teníem l'espai temporal determinat, vaig fer una formació voluntària per alumnat, els dimecres a la tarda i va ser un èxit.

Al centre, uns companys creien en la mediació, altres no hi creien i un petit grup era anti mediació.

L'evolució va ser bona i l'alumnat amb una autosatisfacció per poder ajudar.

Al final al centre els primers que van abandonar van ser els pares. Després per culpa meva em vaig quedar sol amb la mediació pensant tots que "això ja ho farà en Manel". Va ser una pujada i una baixada.

Les primeres vegades, els nanos tenien por, però després ja van agafar autoconfiança. L'alumnat per mediar, també busca aquells a qui te molta confiança. Som un punt de referència pels alumnes, per allò que fem.

Una premediació, també és un diàleg. Per mi el més important és saber escoltar. Tenir respecte, saber escoltar, saber parlar, ajudar, saber que tots som iguals, alumnes, professorat, PAS,... tots iguals i tots al mateix vaixell.

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

Quan alumnes et diuen, Manel ens vas ensenyar mates però el que més ens agradava és que ens ensenyaves a ser persona, fa pensar.

La felicitat, independentment dels títols és el millor que pots tenir.

Abans de castigar has de parlar, i saber les circumstàncies. I després hi pot haver càstig o no.

Jo de petit era trapella. El profe manava i jo jugava. Ara crec que no calen vencedors i vençuts.

Anar amb el sistema punitiu no va bé. Dins el grup de professorat calen uns punts molt concrets de treball. la raó està en tots, no s'ha de buscar bons i dolents.

Un mediador és com un catalitzador. Ell està allà però els que es combinen són els components.

Les mediacions que m'han costat més són entre professors i alumnes. Quan un professor necessita un altre per parlar amb un alumne…

A mi els nanos m'han ensenyat molt i no els donem peu a projectar.

Programa què és? A la vida has de tenir uns mínims per t'has d'espavilar.

Veure el que més els ha costat i veure com tiren endavant, m'ha encantat.

Quants problemes pots tenir amb els alumnes, 1,2,... nanos que han tingut problemes, els han expressat en persones més represores.

Què soluciones fent fora de classe a un nano? Res

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

Què soluciones posant un parte? Perquè serveixen? 7 i 7 i al carrer? i què fa un nano al carrer? Estas 1 minut parlant amb ell... potser el primer dia no et farà cas però a la llarga, sí.

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

MONTSERRAT PEDROL

Directora Institut Can Periquet

El Departament d'ensenyament pilotava un projecte on pares, professorat, alumnat en optatives, … es formava. I es va establir un engranatge. Això va ser cap al 2007 aproximadament.

Em vaig trobar que la mediació aparcelava els conflictes i els han de resoldre'ls els mediadors. Formant-me al ICE, llegint Jean Schmitz i Terry O'Connell s'obren unes expectatives.

No sé com definir convivència, però quan en un lloc hi ha un bon ambient, els aprenentatges flueixen més. Si estimes les persones, no els fas mal.

Les pràctiques restauratives van des del llenguatge més senzill fins als cercles de diàleg, que permeten coneixement del grup.

Des del coneixement hi ha una part proactiva (prevenció) que fa que el clima a l'aula sigui molt diferent. Per mi les pràctiques restauratives fan un pas més enllà que no pas la mediació. Qualsevol professor pot ser restauratiu.

Llegeixo de Jean Schmitz que la restaurativa funciona en alumnat amb dificultats i vaig pensar que en el dia a dia seria molt millor.

Vicenç Rul·lan ho aplica a tota la comunitat-barri i és on pren sentit màxim.

MÀSTER DE MEDIACIÓ I GESTIÓ COL·LABORATIVA DE CONFLICTES

CONVIVÈNCIA una oportunitat

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

Sem permet presentar un projecte educatiu on la base és la convivència i la base de la convivència és que és un institut restauratiu.

Tutories en cercle sempre, conflictes resolts a l'aula, sala per parlar amb preguntes restauratives,...

No es fa fora l'alumnat de l'aula. Un alumne espera recriminació i rep preguntes restauratives:

Com estàs?

Què ha passat?

Què necessites?

...

El mateix que fem quan un alumne no se'n surt amb els aprenentatges.

Quan hi ha un problema, treballem el problema. Davant un conflicte no les tenim reglades les sancions. Qui millor que el propi alumnat per saber què ha passat, a qui ha afectat i com restablir-ho. L'eina és poderosa.

Els cercles cohesionen molt als grups, fa que ens coneguem.

L'expulsió, excloure algú del grup és contraproduent. Al revés, penso que tot l'alumnat disruptiu, om és els incloguis dins el grup, millor. El dia que sentin que ja no pertanyen al grup diran: perquè tinc que fer res pel grup?

És important tenir espais acollidors per parlar, sofàs,...

MÀSTER DE MEDIACIÓ I GESTIÓ COL·LABORATIVA DE CONFLICTES

CONVIVÈNCIA una oportunitat

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

Conec molts docents que demanen formació, però sí que crec que això és una aposta dels equips directius, que pensen que la convivència és important per una aposta. Si millor estem, millor convivim i ens ajuda.

Quan hi ha un conflicte els hem d'ajudar i empoderar a ells per resoldre'l.

L'energia que gastem per determinar qui ho ha fet, la destinem a fer preguntes restauratives per trobar solucions i compromisos. Però no a buscar culpables.

Quan pregunto a un alumne què ha passat, la pregunta no te jerarquia.

És un pas endavant que ha de fer el professorat, perdre la por, en determinats moments seure al costat de l'alumnat,...

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

MÒNICA ALBERTÍ

Doctora en Educació. Especialista en Enfocament Restauratiu.

M'agrada parlar de gestió positiva de les relacions, no tan sols dels conflictes.

Vaig començar treballant en col·lectius marginals habilitats socials. La mediació va arribar per sumar a les habilitats socials i això ajudava a resoldre conflictes.

Organitzavem formacions que incorporaven a tots els actors de la comunitat educativa.

Des de la distància diria que feia falta treballar més el canvi de cultura, i mirar de superar el paradigma punitiu. Es muntava un servei de mediació entre iguals per resoldre conflictes però no es promovia un canvi de paradigma.

Belinda Hopkins era de les primeres en aplicar l'enfocament restauratiu a l'àmbit escolar. Prioritza el canvi de mentalitat i la superació del paradigma punitiu i planteja la gestió de les relacions i no tan sold del conflicte amb una sèrie d'eines i capacitats, empatia, escolta activa, assertivitat, comunicació no violenta, responsabilitat emocional…

I cap aquí és on havíem d'anar, no muntar un servei de mediació sino canviar el sistema. Previ al canvi de sistema, hi ha el canvi de mentalitat dels professionals.

MÀSTER DE MEDIACIÓ I GESTIÓ COL·LABORATIVA DE CONFLICTES

CONVIVÈNCIA una oportunitat

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

Quan vaig a una escola, no vaig a donar eines, vaig a treballar el canvi de mirada. Una mirada on l'altre no és algú a qui controlar si no algú amb qui em relaciono…

La idea de crear comunitat, obertura de ment, sentit crític.

En aquest model d'innovació en l'àmbit escolar, cal no oblidar d'ocupar-nos de la relació, humanització.

El canvi de rol del professorat amb la renovació, abandona el nivell relacional de transmisor i ha de ser facilitador. I això és clavat al que el mètode restauratiu porta de facilitador.

Al sistema punitiu, un està per damunt dels altres, fomentem la dependència. La restaurativa vol promoure l'autonomia, donar resposta i responsabilitzar-se, tots tenim el dret a equivocar-nos i canviar.

I d'altra banda és un exercici de democràcia, on tothom hi tingui veu, i encara més en un conflicte.

Pel que fa a què és la convivència, l'escola és un centre obert, en contacte amb el territori, on tothom se sent atès, cuidat, escoltat. Cal crear un espai feliç i que generi aprenentatge des del "que bé" i no des del pes de les motxilles. La convivència de l'aprendre a relacionar-se amb els altres, em sembla cabdal.

La convivència no és un programa, no és una tutoria, és des que m'aixeco fins que me'n vaig a dormir.

Canviem el model logístic però les relacions com aniran, com ho farem?

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

Lo personal es queda en un segon terme. Si som capaços de fer-li la volta entre iguals…

La convivència no és d'alumnes, és de tot el sistema i el tarannà que portem, estem traspassant-lo.

Són sistemes molt rígids i hi ha una resistència lògica que cal treballar, sortir de la zona de confort.

El sistema d'autoritat, l'hauriem de començar a canviar perquè són micro violències estructurals.

Per començar a treballar el sistema seria:

-Sensibilització, preguntar-nos cap on volem anar, generar un debat amb la comunitat educativa,...

-Formació generalista que ens faciliti una nova mirada, canvi d'hàbits, …

-Aplicar tot això amb la comunitat educativa i l'alumnat especialment.

-Formació específica amb un procés restauratiu més formal ja sortint de lo relacional i atenent un conflicte.

Un enfocament restauratiu treballar des de lo proactiu (crea comunitat) a lo reactiu (dona resposta a un conflicte).

És molt important recollir dades per sensibilitzar.

Cal superar el sistema punitiu i el no fer res. Entremig, hi ha molt a fer.

Això no és una soft option, és més fàcil que em castiguin,... no és gens fàcil l'àmbit restauratiu.

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

S'ha de superar aquesta mentalitat que vol dir sortir de la zona de confort.

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

CONCLUSIONS

En primer lloc és important destacar l'evolució del treball i la sorpresa que s'ha generat en l'aprofundiment del món restauratiu, coneixent-ne la seva extensió en el món anglosaxó, i veient que tothom qui la treballa en reconeix l'èxit des de fa tants anys. Però també sorpresa veient com en el nostre sistema educatiu no s'està ni tan sols suggerint de forma explícita, malgrat la llei i el projecte de convivència que s'ha d'enllestir de cara al 2020 obren les portes a la seva aplicació.

La mediació que es promou a la llei, en els centres, en la gestió positiva dels conflictes, a voltes en pren el nom però abarca molt més del que la seva definició com a tècnica li otorga.

Es pot deduir que la convivència s'interpreta amb una normativa dins un sistema punitiu i una opció de restablir un trencament relacional amb una eina que és la mediació. I que la tutoria i el dia a dia a les aules ha de participar de la cultura de pau, de democratitzar l'entorn,...

Queda el dubte de si l'espectador del film el veurà com a tendenciós per l'aportació dels personatges entrevistats, però en aquest sentit no hi ha hagut més que l'aportació de la meva experiència dels més de 20 anys de professió i les ganes de plantejar preguntes personals-professionals, que

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

han acabat existint ja com a respostes globals, contrastades i portades a la pràctica des que vaig començar a ensenyar. El dubte que se'm planteja acabant aquest treball, és com en tants anys, des de cap formació, des de cap organismes oficial, des de cap equip directiu se m'ha plantejat aquesta opció. Bé, en aquesta darrera consideració puc afirmar que no li atribueixo el fet concretament a les persones que dirigeixen un centre, ja que com m'ha passat a mi, no tenen perquè tenir informació d'entorns restauratius. Però sí que en els equips de tècnics que van dotar la llei d'ensenyament de la mediació, aquells qui actualment estan impulsant el projecte de convivència, aquests sí que hi poden tenir un paper destacat en aportar aquesta informació. Cap plantejar que la informació la tenen, l'han anat inferint en els redactats com hem pogut llegir i esperen un moment de transformació educativa adequat per impulsar la creació d'entorns restauratius.

Personalment penso que s'ha perdut un bon moment per tenir al 2020, sembrat a tots els centres, un projecte de convivència que treballi en capgirar el sistema punitiu per transformar-lo en un sistema restauratiu.

Així doncs, quines respostes s'han obtingut a les preguntes plantejades inicialment?

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

PREGUNTA GENÈRICA

Allò que han conegut, l'experiència que han adquirit en el camp de l'ensenyament, els ha portat a veure que de debò, es pot superar el paradigma relacional actual i aconseguir una convivència que promogui la cultura de pau?

Aquesta pregunta és la lectura que cal que es pugui fer l'espectador a partir dels arguments de cada una de les aportacions. Les realitats de totes les veus són molt diverses i no totes tenen la mateixa capacitat d'influència dins el seu sistema. L'objectiu és que totes elles apòrtin la mirada global que l'espectador ha de tenir per plantejar-se una resposta a la qüestió. De fet, tots aporten arguments en aquesta línia i fins i tot l'alumnat dubta del sistema punitiu, malgrat és l'únic que han conegut.

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

PREGUNTES CONCRETES?

Com entenen la convivència?

Tots els protagonistes coincideixen en parlar de la convivència com un entorn on tothom se sent a gust i per tant que en forma part, és escoltat i te paraula, i és respectat a tots nivells, alumnat, professorat, PAS,...

Un detall que s'aporta és que en un entorn on hi ha bon ambient, això es veu reflexat en els aprenentatges.

Es dibuixa una escola com un centre obert, on tothom s'hi troba bé. Un espai feliç.

La convivència sí que no és un programa, o una tutoria, és des de bon matí fins a l'hora de dormir. Per tant, prioritzar la part relacional, és clau.

Com han participat en la resolució de conflictes?

Tot s'inicia a partir de la formació en mediació, a partir de programes impulsats pel Departament d'Educació pels volts del 2006. En el cas de l'alumnat han arribat a la resolució de conflictes mitjançant la mediació, en formacions proposades al centre i sobretot destaquen que acompanyades per un interès personal en aportar quelcom d'ajuda a la comunitat. Per tant, es planteja un aspecte de voluntarietat molt

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

important i destacable.

Es planteja també que hi han participat des del treball de les habilitats socials, o des de la mediació. Actualment l'experiència ha portat a parlar de gestió positiva de les relacions i no dels conflictes i prou.

La mediació ajuda a la resolució de conflictes?

La coincidència de l'experiència positiva en la mediació com a eina de mediació també és general, tot i que es planteja un aparcelament dels conflictes en aquesta unitat d'atenció.

L'alumnat planteja que no tothom ho coneix ni en sap tots els beneficis que pot aportar per restablir la convivència. Però són molt realistes aportant dades que no es compleixen els acords en un 100%, i fins i tot moltes mediacions no s'acaben completant amb acords. I en aquesta línia, fan una proposta que seria la de fer arribar la mediació a tothom com a formació en una matèria, no a nivell voluntari o en una optativa i prou.

Quina percepció tenen del sistema punitiu?

L'alumnat planteja un clar benefici d'inici en les sancions, expulsions, però a mesura que hi van fent cap, el raonament deriva en què no va per

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

tothom i que aquells més sancionats, no baixen mai el nivell per més sancions que s'imposin.

La resta dels entrevistats coincideixen en aquest aspecte i proposen que no te cap benefici el sistema punitiu. En aquest sentit, plantegen l'alternativa en la qual també hi ha inclosa la mediació, que és apostar per un treball per crear entorns on la part principal és l'atenció a les persones, un ambient d'escolta i on tothom hi te paraula, un entorn sense jerarquies que aporten raó, un entorn que otorga responsabilitats, un entorn sense judicis i on se separa els fets de la persona, on es busca cuidar les relacions entre tots els membres de la comunitat educativa, un entorn 100% inclusiu.

Com se supera el sistema punitiu?

El sistema punitiu forma part de la societat des de la justícia fins al dia a dia a casa, per tant, l'opció per anar un pas més enllà és fer un canvi de cultura. Per això, hi ha d'haver una aposta molt clara i consensuada de la Direcció del centre i que aquesta s'extengui al conjunt de la comunitat educativa. Llenguatge no violent, preguntes restauratives, cercles de diàleg, mediació, són alguns dels aspectes que cal consensuar, aprendre i aplicar. Que de tot aquest procés, se'n vagin prenent dades objectives que

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

en puguin monitoritzar l'evolució i l'eficàcia del treball dut a terme, acompanyarà el canvi que tota la comunitat haurà de realitzar.

Des de l'Institut Salvador Seguí porten avaluant el seu procés de treball restauratiu i han evidenciat dades molt positives, per tant, aquesta és una línia molt important.

L'alumnat, no veu possible la superació del sistema punitiu ja que l'han viscut des de petits a tot arreu, i amb la magnitud social que fa que el sistema sigui omnipresent, no arriben a imaginar-se com es pot superar.

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

REFERÈNCIES DOCUMENTALS

Resolució ENS/585/2017, de 17 de març, de elaboració i implementació del Projecte de Convivència en els centres educatius dins el marc del Projecte Educatiu de Centre, Departament d'Ensenyament ENS/0585/2017

LLEI 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, Departament de la Presidència, DOGC 5422

Viana-Orta, Mª I. (2014). Mediación escolar en los planes y programas institucionales de convivencia en España. *Revista Complutense de Educación, Vol. 25, 271-291*

Gómez Rivas, F.A. (2011). La normativa sobre convivencia escolar en España. Revista AMAzônica, Any 4, Vol. VI, número 1, 149-185

Amnistia Internacional (1999). *Declaración sobre una Cultura de Paz.* Recuperat de http://www.amnistiacatalunya.org/edu/docs/e-dec-culturadepaz.html

Nacions Unides (2003). *Asamblea General. Decenio Internacional de una cultura de paz y no violencia para los niños del mundo, 2001-2010. [Acta Assemblea]*

DECRET 279/2006, de 4 de juliol, sobre drets i deures de l'alumnat i regulació de la convivència en els centres educatius no universitaris de Catalunya, Departament d'Educació i Universitats, DOGC 4670 (2006)

Institut Montgròs (desembre 2011). Creació del grup de MEDIACIÓ de l'alumnat [Vídeo].
Recuperat de https://vimeo.com/channels/mediaciomontgros

Institut Montgròs (2011). Mediació Montgròs.
Recuperat de http://mediadorsmontgros.blogspot.com/

Hopkins, B. S. (2006). *Implementing a restorative approach to behaviour and relationship management in schools : the narrated experiences of educationalists. (Tesi doctoral). Disponible des de http://ethos.bl.uk/*
ISNI: 0000 0001 3581 4782

Transforming Conflict (n.c.). Pràctiques restauratives a l'escola. [Vídeo] Recuperat de https://youtu.be/K4DXL0PATbs

Ministerio de Educación y Formación profesional (n.c.). *Plan Estratégico de Convivencia Escolar.* Recuperat de https://www.mecd.gob.es/educacion/mc/convivencia-escolar/plan-de-convivencia.html

Velez Natalia (1995). *Mediation Program at Somerville High School.* [Vídeo] Recuperat de https://archive.org/details/scatv-732.9_OnOurStreets_1995

International Institute for Restorative Practices (2008). *Safer Saner Schools. Restorative Practices in Education.* Recuperat de https://archive.org/stream/safersanerschool00wach#page/n3/mode/2up

Urban A. L. (n.c.). *What Makes a Man a Man project. Terry O'connell.* [Vídeo] Recuperat de https://www.youtube.com/watch?v=8oIkzARxBBg&t=265s

Fundació Jaume Bofill (maig 2015). *Gestió de la convivència als centres: inclusió i canvis sistèmics - M. Albertí* [Vídeo]

Recuperat de https://www.youtube.com/watch?v=LCyI9pnwnec

Alburquerque P. (novembre 2014). *La pràctica restaurativa a l'escola i a la comunitat.* [Vídeo] Recuperat de https://youtu.be/IlLr7LXfdhM

Departament d'Ensenyament (2018). Competències bàsiques de l'àmbit personal i social. identificació i desplegament a l'educació secundària obligatòria. Recuperat de http://ensenyament.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/competencies-basiques/eso/eso-ambit-personal-social.pdf

Uch Peru (agost 2016). *Entrevista a Jean Schmitz sobre prácticas restaurativas.* [Vídeo] Recuperat de https://www.youtube.com/watch?v=w-K01YrujkY

PBS NewsHour (febrer 2014). *Colorado high school replaces punishment with 'talking circles'.* [Vídeo] Recuperat de https://youtu.be/g8_94O4ExSA

Darling J. (desembre 2016). *Restorative Conference 1 18 16 .* [Vídeo] Recuperat de https://youtu.be/XPuajScuHa8

Albert Arcas Pons - aarcas4@xtec.cat

LLEI ORGÀNICA 2/2006, de 3 de maig, d'educació. BOE 106 DE 4-5-2006

Alburquerque P. (maig 2013). *Restorative Practices in Son Gotleu.* [Vídeo]

Recuperat de https://youtu.be/LnZ8Kr4X_OQ